

TỔNG CỤC DẠY NGHỀ
DỰ ÁN GIÁO DỤC KỸ THUẬT VÀ DẠY NGHỀ

THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG

VIỆC LÀM CỦA LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC VÀ KỸ THUẬT

TỔNG CỤC DẠY NGHỀ
DỰ ÁN GIÁO DỤC KỸ THUẬT VÀ DẠY NGHỀ

-----o0o-----

THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG
VIỆC LÀM CỦA LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ

(Biên soạn dựa trên kết quả khảo sát Thị trường lao động và Lăn theo dấu vết học sinh sinh viên Vòng III của Dự án Giáo dục Kỹ thuật và Dạy nghề)

Hà Nội 2008

LỜI GIỚI THIỆU

Lao động kỹ thuật được đào tạo nghề là một bộ phận quan trọng của lực lượng lao động nước ta, đóng góp cho sự thành công của sự nghiệp công nghiệp hóa - hiện đại hóa và hội nhập kinh tế quốc tế. Song song với việc sắp xếp lại, nâng cao cả về số lượng và chất lượng các hoạt động đào tạo của các cơ sở đào tạo nghề nhằm cung cấp cho thị trường lao động một đội ngũ lao động có tay nghề cao, đáp ứng nhu cầu của thị trường, các chương trình và chính sách giải quyết việc làm cho lao động được đào tạo nghề cũng cần được nghiên cứu và phát triển. Tạo việc làm đầy đủ cho người lao động nói chung và lao động qua đào tạo nghề nói riêng đã tạo điều kiện tăng thu nhập, nâng cao đời sống cho người lao động, đồng thời làm cho xã hội ổn định hơn.

Trong khuôn khổ hoạt động của cấu phần thị trường lao động của Dự án Giáo dục Kỹ thuật và Dạy nghề với nguồn tài trợ của Ngân hàng phát triển Châu Á (ADB), nhóm biên soạn đã cho ra đời cuốn sách: *Thị trường lao động - Việc làm của lao động qua đào tạo nghề*.

Cuốn sách cung cấp cho người đọc những thông tin cơ bản về nguồn nhân lực, vai trò của nguồn nhân lực trong phát triển kinh tế và trong quá trình hội nhập kinh tế quốc tế của Việt Nam. Đồng thời cuốn sách cũng cung cấp thông tin về tổng quan thực trạng thị trường lao động, việc làm và lao động kỹ thuật, lao động qua đào tạo nghề (LĐĐTN) của Việt Nam trong thời gian qua. Cuốn sách cũng giới thiệu những nét chính về việc làm, thu nhập, tình hình sử dụng lao động qua đào tạo nghề ở các địa phương có 15 trường trọng điểm của Dự án Giáo dục Kỹ thuật và Dạy nghề qua kết quả điều tra thị trường lao động và lần theo dấu vết học sinh sinh viên. Đây là cuộc điều tra vòng 3 trong tổng số 4 vòng điều tra của dự án.

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU	3
MỤC LỤC	6
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	12
PHẦN I. PHÁT TRIỂN LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ Ở VIỆT NAM	14
CHƯƠNG I. MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ NGUỒN NHÂN LỰC VÀ THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG	15
I. NGUỒN NHÂN LỰC	15
1. Nguồn nhân lực và các đặc trưng cơ bản	15
2. Vai trò của nguồn nhân lực trong phát triển kinh tế xã hội	16
3. Thực trạng nguồn nhân lực Việt Nam trong bối cảnh Toàn cầu hóa và hội nhập Kinh tế quốc tế	18
II. THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG VÀ CÁC YẾU TỐ CỦA THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG	20
1. Khái niệm:	20
2. Bản chất của thị trường lao động:	23
3. Các đặc điểm của thị trường lao động	25
4. Các yếu tố cấu thành thị trường lao động	27
III. NHỮNG ĐẶC ĐIỂM CỦA THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG VIỆT NAM TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY	30
1. Các đặc điểm của thị trường lao động việc làm	30
2. Vấn đề mất cân đối hiện nay trong cung - cầu lao động trên thị trường lao động Việt Nam	37
3. Vấn đề điều tiết và tự điều tiết ở thị trường lao động Việt Nam	40

**CHƯƠNG II. TỔNG QUAN VỀ VIỆC LÀM CỦA
LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ Ở VIỆT NAM** 45

**I QUAN NIỆM VỀ LAO ĐỘNG KỸ THUẬT VÀ
LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ TRONG
GIAI ĐOẠN HIỆN NAY** 45

1 Lao động kỹ thuật 45

1.1 Các quan niệm về lao động kỹ thuật 45

*1.2 Phân biệt lao động qua đào tạo và
lao động kỹ thuật* 48

1.3 Xây dựng khái niệm về lao động kỹ thuật 49

2. Lao động qua đào tạo nghề 51

2.1 Các quan niệm về lao động qua đào tạo nghề 51

2.2 Phân nhóm lao động qua đào tạo nghề 52

*2.3 Phân biệt lao động kỹ thuật và lao động qua
đào tạo nghề* 53

**II. THỰC TRẠNG LAO ĐỘNG QUA
ĐÀO TẠO NGHỀ** 54

1. Qui mô lao động qua đào tạo nghề 55

2. Chất lượng lao động qua đào tạo nghề 57

**III. VIỆC LÀM CỦA LAO ĐỘNG QUA
ĐÀO TẠO NGHỀ** 60

**1. Thực trạng hoạt động kinh tế của lao động
qua đào tạo nghề** 60

2. Việc làm của lao động qua đào tạo nghề 61

**PHẦN II. VIỆC LÀM CỦA LAO ĐỘNG QUA
ĐÀO TẠO NGHỀ** 68

**CHƯƠNG III. THỰC TRẠNG SỬ DỤNG LAO ĐỘNG
QUA ĐÀO TẠO NGHỀ TRONG CÁC CƠ SỞ
SẢN XUẤT KINH DOANH** 69

**I. TỔNG QUAN VIỆC LÀM CỦA LAO ĐỘNG QUA
ĐÀO TẠO NGHỀ** 69

1. Ngành kinh tế chính	69
2. Nghề nghiệp - công việc hiện tại	71
II. THỰC TRẠNG SỬ DỤNG LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ TẠI CÁC CƠ SỞ SXKD CHÍNH THỨC	73
1. Quy mô và cơ cấu lao động qua đào tạo nghề	74
2. Trình độ CMKT của lao động trong các doanh nghiệp	79
3. Tuyển dụng LĐĐTN trong các doanh nghiệp	99
III. THỰC TRẠNG SỬ DỤNG LĐĐTN TẠI CÁC CƠ SỞ SXKD KHU VỰC KINH TẾ PHI CHÍNH THỨC	103
1. Khu vực kinh tế phi chính thức - vai trò, đặc trưng cơ bản của các cơ sở SXKD khu vực kinh tế phi chính thức.	103
2. Quy mô lao động	105
3. Trình độ CMKT của người lao động	108
4. Tình hình tuyển dụng	112
IV. NHU CẦU VỀ LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ CỦA CÁC DOANH NGHIỆP	115
1. Thực trạng thiếu LĐĐTN và nhu cầu LĐĐTN trong các doanh nghiệp	115
2. Nhu cầu đào tạo và thực trạng đào tạo LĐĐTN trong các doanh nghiệp	124
CHƯƠNG IV. VIỆC LÀM VÀ THU NHẬP CỦA LAO ĐỘNG TRONG CƠ SỞ SẢN XUẤT KINH DOANH	137
I. ĐẶC ĐIỂM VIỆC LÀM CỦA LĐĐTN	137
1. Hình thức ký kết hợp đồng và thời gian làm việc bình quân của LĐĐTN	137
2. Nghề làm việc	139
3. Mức độ phù hợp giữa CMKT được đào tạo và công việc hiện tại	142
4. Tính ổn định của công việc	144

II. THU NHẬP CỦA LĐĐTN TRONG CÁC CƠ SỞ SXKD 145

1. Thu nhập theo hình thức ký kết hợp đồng và thâm niên công tác 146
2. Mức thu nhập phân theo ngành nghề làm việc hiện tại 148
3. Mức thu nhập phân theo địa bàn khảo sát. 151
4. Mức thu nhập phân theo trình độ CMKT 152

CHƯƠNG V. VIỆC LÀM CỦA HỌC SINH TỐT NGHIỆP TỪ TRƯỜNG DẠY NGHỀ 154

I. TỔNG QUAN VỀ NGHỀ ĐÀO TẠO VÀ VIỆC LÀM CỦA HỌC SINH TỐT NGHIỆP CÁC TRƯỜNG DẠY NGHỀ 154

1. Nghề đào tạo 154
2. Cách thức tìm việc làm 155
3. Tổng quan về việc làm của học sinh tốt nghiệp 156
 - 3.1. Khu vực làm việc 156
 - 3.2. Ngành kinh tế 157
 - 3.3. Nghề nghiệp của HSTN qua 3 vòng điều tra 158
4. Đánh giá về sự phù hợp giữa việc làm và nghề được đào tạo 158
5. Mức độ phù hợp của chương trình đào tạo với công việc hiện tại theo đánh giá của học sinh 161

II. VIỆC LÀM CỦA HỌC SINH TỐT NGHIỆP 163

1. Việc làm của học sinh ra trường sau 2 và 3 năm (tốt nghiệp năm 2001 và 2002) 163
 - 1.1. Tình trạng HĐKT 163
 - 1.2. Đặc điểm việc làm 164
2. Việc làm của học sinh mới ra trường (tốt nghiệp năm 2003) 174
 - 2.1. Thông tin chung về tình trạng HĐKT của HSTN năm 2003 174
 - 2.2. Đặc điểm việc làm 175

2.3. <i>Mối quan hệ giữa cấp độ đào tạo và nghề nghiệp đang làm</i>	180
III. XU HƯỚNG BIẾN ĐỘNG VIỆC LÀM	181
1. <i>Biến động về khu vực làm việc</i>	181
2. <i>Biến động về ngành kinh tế</i>	182
3. <i>Thay đổi nghề nghiệp</i>	182
IV. THU NHẬP VÀ CÁC ĐIỀU KIỆN LÀM VIỆC	184
1. <i>Thu nhập</i>	184
2. <i>Các thông tin thêm về việc làm hiện tại</i>	189
V. THỰC TRẠNG HỌC SINH TỐT NGHIỆP ĐANG TIẾP TỤC TÌM KIẾM VIỆC LÀM	192
1. <i>Nghề đào tạo của HSTN chưa có việc làm</i>	192
2. <i>Thời gian thất nghiệp và tìm việc</i>	194
PHẦN III. MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ VÀ XÂY DỰNG HỆ THỐNG THÔNG TIN THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG CỦA VIỆT NAM	196
CHƯƠNG VI. MỘT SỐ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ Ở VIỆT NAM	197
I. ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN LAO ĐỘNG QUA ĐÀO NGHỀ Ở VIỆT NAM	197
II. MỘT SỐ GIẢI PHÁP CHỦ YẾU PHÁT TRIỂN LAO ĐỘNG QUA ĐÀO TẠO NGHỀ	199
1. <i>Một số giải pháp chủ yếu phát triển đào tạo lao động qua đào tạo nghề</i>	199
1.1. <i>Hoàn thiện và nâng cấp hệ thống đào tạo dạy nghề 3 cấp trình độ</i>	199
1.2. <i>Phát triển đội ngũ giáo viên dạy nghề</i>	202
1.3. <i>Đổi mới nội dung chương trình đào tạo</i>	203
1.4. <i>Thực hiện kiểm định chất lượng cơ sở đào tạo; đánh giá, công nhận kỹ năng nghề cho LĐĐTN</i>	204

1.5. Tăng cường nguồn lực đào tạo LĐĐTN	204
2. Một số giải pháp chủ yếu về sử dụng LĐĐTN	205
2.1. Tiếp tục đổi mới chính sách tiền lương, tiền công, thu nhập	205
2.2. Đổi mới chính sách bảo hiểm	206
2.3. Tạo môi trường thuận lợi về điều kiện lao động	206
2.4. Đổi mới các cơ chế chính sách có liên quan trong việc sử dụng LĐĐTN	206
2.5. Một số giải pháp tạo việc làm cho lực lượng LĐĐTN	207

CHƯƠNG VII. MỘT SỐ GIẢI PHÁP CHỦ YẾU PHÁT TRIỂN HỆ THỐNG THÔNG TIN THỊ TRƯỜNG LAO ĐỘNG Ở VIỆT NAM

210

1. Quan điểm chủ yếu phát triển thị trường lao động và thông tin thị trường lao động kỹ thuật ở Việt Nam	210
2. Mục tiêu, yêu cầu đối với một hệ thống thông tin thị trường lao động	211
3. Một số giải pháp chủ yếu phát triển hệ thống thông tin thị trường lao động kỹ thuật ở Việt nam	213
3.1. Một số giải pháp cụ thể phát triển hệ thống thông tin thị trường lao động cấp quốc gia	214
3.2. Một số giải pháp khác phát triển trung gian và tăng cường giao dịch thị trường	215

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

217

DANH MỤC BẢNG

223

DANH MỤC HÌNH

224

PHỤ LỤC

230

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

CC	Chứng chỉ
CĐ	Cao đẳng
CMKT	Chuyên môn kỹ thuật
CN	Công nghiệp
CNKT	Công nhân kỹ thuật
CNH-HĐH	Công nghiệp hóa - Hiện đại hóa
CNTB	Chủ nghĩa tư bản
CSĐT	Cơ sở đào tạo
D	D là ký hiệu của lao động trình độ CNKT có bằng
DN	Doanh nghiệp
ĐH	Đại học
ĐTN	Đào tạo nghề
E	E là ký hiệu của lao động có trình độ trung cấp
F	F là ký hiệu của lao động có trình độ cao đẳng
GDKT&DN	Giáo dục Kỹ thuật và Dạy nghề
HĐKT	Hoạt động kinh tế
HSTN	Học sinh tốt nghiệp
HSSV	Học sinh - sinh viên
KCX	Khu chế xuất
KCN	Khu công nghiệp
KT	Kinh tế
KTCT	Kinh tế chính thức
KTPCT	Kinh tế phi chính thức
LĐ	Lao động

LĐĐTN	Lao động qua đào tạo nghề (được đào tạo nghề)
LĐKT	Lao động kỹ thuật
LĐ-TB&XH	Lao động - Thương binh và Xã hội
LLLĐ	Lực lượng lao động
MMTB	Máy móc thiết bị
N-L-N	Nông Lâm Ngư nghiệp
NNL	Nguồn nhân lực
SXKD	Sản xuất kinh doanh
TCDN	Tổng cục Dạy nghề
TP	Thành phố
THCN	Trung học chuyên nghiệp
THPT	Trung học phổ thông
TNHH	Trách nhiệm hữu hạn
TTLĐ	Thị trường lao động